

NETWERKDAG 2019

VAN VRIJWILLERS VOOR MENSEN OP DE VLUCHT

ZATERDAG 23 NOVEMBER 2019, KAZERNE DOSSIN IN MECHELEN

**GASTVRIJ
NETWERK**

Vrijwilligers voor mensen op de vlucht

samen investeren
in welvaart
en welzijn

**Vluchtelingenwerk
VLAANDEREN**

Gastvrij Netwerk vzw brengt vrijwilligersorganisaties samen die werken voor mensen op de vlucht, ongeacht hun verblijfsstatuut. Momenteel zijn er 39 groepen bij het netwerk aangesloten, met samen in totaal meer dan 1200 vrijwilligers.

Gastvrij Netwerk zet zich in voor een open en solidaire samenleving die mensen op de vlucht verwelkomt en vooruit helpt. De leden delen de missie van Vluchtelingenwerk Vlaanderen, maar werken op lokaal vlak, in de eigen stad of gemeente. In een klimaat van fake news, polarisatie en groeiende onverdraagzaamheid is de nood hoog om verenigingen en elkaar versterken.

Op zaterdag 23 november 2019 organiseerde Gastvrij Netwerk voor de 3de keer een netwerkdag.

De uitnodiging ging naar de vrijwilligers van de verenigingen die lid zijn van het netwerk, maar de dag stond ook open voor gelijkaardige verenigingen die belangstelling hebben. Ruim 70 vrijwilligers uit de lidorganisaties namen deel.

23 lidorganisaties waren aanwezig, waarvan sommigen met meerdere vrijwilligers. 6 lidorganisaties lieten zich verontschuldigen wegens eigen lokale activiteiten.

Bovendien verwelkomden we ook HOA@work, ORBIT, personen uit de pleegzorg, de werking voor zogenaamde transmigranten, journalisten en enkele individuele solidaire belangstellenden.

De deelnemers gingen in gesprek met elkaar en met medewerkers van Vluchtelingenwerk Vlaanderen, Cera, Mind-Spring en de kazerne Dossin.

Tijdens de lunch kwam Bart Somers, Vlaams minister van Samenleven en Gelijke kansen, langs om de vrijwilligersverenigingen te leren kennen en ook in gesprek te gaan.

INHOUDSOPGAVE

Welkom	4
Luik 1 Gastvrij Netwerk als ontmoetings- en leerplatform	5
Voorstelling Cera	5
Voorstelling project 'Gastvrij Netwerk Versterkt'	5
Gesprekstafels luik	7
1 De sterktes van jouw vrijwilligersvereniging	7
2 Vrijwilligersverenigingen als verzamelplaatsen van verhalen	11
3 De impact van de vrijwilligersvereniging	14
Luik 2 Mind-Spring. Een sprong naar de toekomst	17
Gesprekstafels luik 2	
Elmira Erstukajeva: Mind-Spring voor jong-volwassenen (18-25 jaar)	19
Desirée Derksen: Mind-Spring. Ouderkracht	20
Maryam Tawfiq Marwan: Mind-Spring met kinderen / jongeren (13-18 j.)	22
Ontmoeting met minister Bart Somers	24
Luik 3 Polarisation opmerken, doorzien en doorbreken	26
Aandacht in de media	33

Welkom

Josée Goethals, voorzitter van vzw Gastvrij Netwerk

Adriaan Baccaert, namens de kazerne Dossin

Griet Jacques, coördinator van het project 'Gastvrij Netwerk Versterkt'

Luik I: Gastvrij Netwerk als ontmoetings- en leerplatform

Het project 'Gastvrij netwerk Versterkt' is een leerplatform dat de vzw Gastvrij Netwerk ontwikkelt i.s.m. Cera en Vluchtelingenwerk Vlaanderen

I.1. Voorstelling van de Cera coöperatie door Lieven Vandepuut, directie-adjunct en hoofd maatschappelijke dienstverlening

De coöperatie is geïnspireerd door Friedrich Wilhelm Raiffeisen (1818–1888), een Duitse burgemeester uit de 19de eeuw. Omdat hij zag dat liefdadigheid niet effectief was om armoede te bestrijden, ontwikkelde hij een coöperatieve structuur om de eigen kracht en samenwerking onder de armen te versterken. De structuur van Raiffeisen werd einde XIX° eeuw in ons land nagevolgd. Daaruit groeide later de CERA Bank die in 1998 met Kredietbank en ABB Verzekeringen fuseerde tot KBC.

Cera is nu een coöperatie en geen bank meer. De coöperatie bundelt de krachten van zo'n 400.000 vennoten en investeert in de creatie van economische en maatschappelijke meerwaarde. Samenwerking, solidariteit en respect voor iedereen is de basis. "Diep geworteld en breed vertakt" is het devies.

De maatschappelijke dienstverlening is actief rond armoedebestrijding, coöperatief ondernemen, cultuur en kunst, land- en tuinbouw, zorg in de samenleving.

Cera steunt ook lokale initiatieven in het onderwijs en het jeugdwerk en biedt microfinanciering en microverzekering in het Zuiden via BRS.

Ook de vrijwilligersverenigingen van Gastvrij Netwerk kunnen bij Cera en financiële steun aanvragen op basis van een projectvoorstel. De voorwaarden zijn uitgelegd op <https://www.cera.coop/nl/Particulieren/Steun-aan-samenleving/Hoe-aanvragen/Steun-aanvragen>

I.2. Griet Jacques, coördinator van het project 'Gastvrij netwerk versterkt' en medewerker van Vluchtelingenwerk Vlaanderen, gaf uitleg over de doelstellingen, uitdagingen en engagementen.

Doel van het leerplatform is Gastvrij Netwerk en de leden versterken en verder uitbouwen én ons vrijwilligerswerk in beeld brengen bij het brede publiek.

Het project ging van start op 1 juli 2019 en loopt tot 1 juli 2021. In de loop van het project wordt uitdrukkelijk ingezet op voortzetting en verduurzaming van ons werk.

“In het afgelopen half jaar bezocht ik een ruime meerderheid van de lidorganisaties. Ik voerde uitvoerige gesprekken met de lokale vrijwilligers, de raad van bestuur van Gastvrij Netwerk, de stuurgroep van het project en medewerkers van Vluchtelingenwerk. Op basis van die bevindingen zijn nu enkele hoofdlijnen van het project uitgezet, die ik kort toelicht. Ongetwijfeld zullen deze lijnen nog aangevuld of bijgestuurd worden met de input van deze netwerkdag en in de loop van de verdere ontwikkeling van het project”.

Het leerplatform versterkt de interne werking van Gastvrij Netwerk met de leden.

De regelmatige bijeenkomsten worden gebruikt om bepaalde thematieken die uit het netwerk voortkomen, te behandelen. Hierbij kunnen vrijwilligers onderling expertise uitwisselen en kunnen externe partners betrokken worden.

Zo voorzien we voor 2020 interviews rond 1. Media en communicatie (waarbij verder op polarisatie zal worden gewerkt), 2. Het aantrekken van nieuwe vrijwilligers en de werking hierop afstemmen, 3. De samenwerking met lokale diensten/besturen/... . Als we de interviews bij één van de vrijwilligersorganisaties ter plaatse kunnen laten doorgaan, biedt dit meteen ook gelegenheid om elkaars werking beter te leren kennen.

Vanuit het leerplatform zetten we ook in op een netwerk ROND Gastvrij Netwerk.

We verkennen mogelijkheden voor verschillende nieuwe samenwerkingsverbanden en bouwen deze op. We denken o.a. aan organisaties als Netwerk tegen Armoede, de Federaties van het Minderhedenforum, Growfunding, Wereldhuis West-Vlaanderen, hogescholen en universiteiten en de culturele sector.

Verdere uitbouw van de Toolkit waarin we sinds 2018 de ervaring en expertise van ons netwerk bundelen. Vanuit het leerplatform zoeken we naar manieren om deze Toolkit verder te updaten en aan te vullen. We streven naar een toegankelijk digitaal platform waarop leden met elkaar in verbinding staan en samenwerken om kennis te samen te leggen, uit te wisselen en te borgen. Met dergelijk platform kunnen we ook nieuwe vrijwilligers en organisaties benaderen en inspireren.

We ontwikkelen een eigentijdse communicatiestrategie.

Het netwerk wil een constructieve rol opnemen in de media. Ze wil daar de beeldvorming over mensen op de vlucht in positieve zin beïnvloeden. Belangrijke vragen hierbij zijn: wat is onze rol binnen de communicatie met Vluchtelingenwerk Vlaanderen? Hoe brengen we Gastvrij Netwerk in beeld? Hoe kunnen we communiceren

in een gepolariseerd debat? Hoe gaan we in tegen negatieve beeldvorming en overstijgen we de voortdurende polarisering? Hoe kunnen we de afzonderlijke vrijwilligersverenigingen ondersteunen in hun communicatie? Hoe kunnen we onze krachten bundelen?

Dit zijn vragen die we op de eerste algemene vergadering van 2020 willen voorleggen en op praktisch niveau bespreken (meer info volgt).

Gesprekstaafel 1a : De sterktes van je vrijwilligersvereniging.
De begeleiders, Anne De Bock en Veronique De Clercq,
medewerkers Integratie van Vluchtelingenwerk Vlaanderen,
vroegen aan de deelnemers om de sterktes van hun vereniging te benoemen.

Welcome in Mechelen

- Onze wekelijkse conversatieavond is de spil van een netwerk van nieuwkomers en vrijwilligers. Nieuwkomers komen er om Nederlands in de praktijk te oefenen. Naast de impact op taal is er een veel ruimere sociale impact: de vrijwilligers luisteren naar de diverse vragen en noden die naar boven komen, ze geven uitleg of ondersteunen de zoektocht naar een oplossing. Vaak verwijzen ze – of soms gaan ze mee – naar een bevoegde dienst.
- WiM heeft ook een project van individuele coaching naar werk of beroepsopleiding en organiseert bredere maatschappelijke belangenbehartiging via infoavonden rond bepaalde thema's. Zo waren er recent 2 avonden rond 'ongeneeslijk ziek zijn' en 'sterven in België'. Zowel nieuwkomers als migranten namen eraan deel en er was een grote positieve respons vanuit de zorgsector en diverse religies in Mechelen.

Mechtem Multicultureel

- Op onze maandelijkse 'Babbelut' kunnen nieuwkomers Nederlands oefenen. De integratieambtenaar en OCMW-diensten sporen leefloners aan om naast de formele cursus Nederlands ook de praktijk te oefenen bij Babbelut.
 - We geven ook huiswerkbegeleiding in samenwerking met drie lokale scholen.
 - In Mechtem werken de vrijwilligers goed samen met de lokale integratieambtenaar en de diensten. Dit bevordert dat nieuwkomers in de gemeente goed opgevangen en breed ondersteund worden.
- Mechtem Multicultureel

Pleegmoeder

- "Mijn engagement begon toen Fedasil op 1 december 2015 een opvangcentrum voor minderjarigen opende in de Abdijschool in Dendermonde. Het centrum bood opvang aan 144 niet-begeleide minderjarigen, in meerderheid Afghaanse jongens tussen 8 en 20 jaar. Ik werd pleegmoeder voor aanvankelijk één en later twee jonge vluchtelingen die na hun 18de verjaardag geen wettig verblijf kregen. Ik sta dus heel dichtbij in het leven van deze jongeren. Ik vind het erg dat jongeren

na OKAN heel moeilijk aansluiting bij het regulier onderwijs vinden, zeker als ze als analfabeet aankwamen. Met aanleg en potentieel wordt zo geen rekening gehouden.”

Vrienden van K

- De sterkte van de kleinschalige opvang van jongeren zonder wettig verblijf is dat ze deze motiveren en helpen om verder te studeren. We hopen dat we door het behalen van een diploma toch aan wettige papieren geraken.

AZIZ (2001-2018)

- De sterkte van deze vzw was dat ze vanaf de start op 2 lijnen werkte: zowel ondersteuning van asielzoekers en vluchtelingen in de gemeente, als sensibilisatie van de brede bevolking. Door dichtbij de nieuwkomers te staan en hen te ondersteunen krijg je hun vertrouwen en nemen ze deel aan activiteiten die de vrijwilligersgroep, de gemeente of andere verenigingen organiseren. Als vrijwilliger win je authenticiteit bij de brede bevolking die ziet dat je als mens tot mens met hen omgaat. Je staat sterker om infoavonden rond thema's als vluchten en integratie te organiseren.

Gastvrij Boechout

- Rond het Lokaal Opvang Initiatief (LOI) vormden zich diverse vrijwilligersgroepen voor conversatie Nederlands, huisvesting zoeken, klusjesteam, huiswerkbegeleiding, peter- en meterschap, naaiatelier In het begin was er enige spanning onder de diverse groepen, maar geleidelijk groeiden de sociale contacten. Onderling contact en integratie bieden meer sterkte.

Werkgroep Vluchtelingen Gent

- De vereniging werkt voornamelijk voor mensen zonder wettig verblijf. De bevoegde diensten helpen alleen voor onderwijs en dringende medische zorg.
- Door regelmatige huisbezoeken merken de vrijwilligers het veel bredere gamma aan moeilijkheden op : woning, administratieve problemen, betalingen, advocaat, huiswerkhulp, vrije tijd van de kinderen, wegwijs raken in de mogelijkheden voor basisbehoeften, ... De vrijwilligers helpen waar mogelijk.
- De werkgroep doet aan fondsenwerving om aan kleine noden – prioritair in functie van kinderen – tegemoet te kunnen komen.

Op de Spiegel vzw

- De vzw is pas recent opgericht. Aanleiding was de ervaring dat erkende vluchtelingen door financiële problemen afgeremd werden in hun traject naar een zelfstandiger leven. De praktijk leerde dat een kleine en tijdelijke financiële bijdrage belangrijke stappen vooruit mogelijk maakt. De vzw leent (beperkte) bedragen uit voor bv huurwaarborg, onkosten ten behoeve van gezinshereniging, school enz.. .

- Circulair werken is de bedoeling: mensen die steun ontvangen, betalen na verloop van tijd en op hun maat het geleende bedrag terug. Het budget wordt daarna voor een nieuw project gebruikt.

Onthaalgroep Vluchtelingen Grimbergen

- Zij viert op 4-01-2020 zijn 30-jarig jubileum! De vzw heeft een sterke kern die erin slaagt om regelmatig nieuwe vrijwilligers aan te trekken
 - De sterkte ligt in de goede contacten met de ongeveer 200 nieuwkomers die in de loop der jaren door de vereniging ondersteund werden en nu een zelfstandig leven opbouwden. Ook de huiswerkbegeleiding van kinderen houdt contacten actief.
- Ook een goede relatie met het OCMW is een sterke troef. Sinds de verkiezingen van 2018 en de wissel van het gemeentebestuur verloopt de samenwerking stroever.

Vluchtelingenwerking Booms Welkom

- In samenwerking met het OCMW van Rumst is er een sterke buddywerking gegroeid die woningen helpt zoeken voor erkende vluchtelingen. Geleidelijk bouwde zich een goed netwerk op van begeleiders met verhuurders en huurders. Beide kanten krijgen bijstand voor administratie.

Filet Divers - sociale Dienst van Bond zonder Naam, Antwerpen

- In het Kansenhuis van BzN komen vrijwilligers in contact met alle mogelijke problemen en diverse hulpvragen van erkende vluchtelingen, mensen-zonder-wettige-papieren, migrantenvrouwen, autochtone armen ... Allen worden zonder onderscheid geholpen. Voor mzwv wordt wel ook toekomstoriëntatie georganiseerd.
- Sociale kruidenier, huiswerkbegeleiding, conversatielessen ... zijn de 'kleefstof' om mensen te bereiken.

Wat nemen we mee voor het leerplatform?

Elk van de vrijwilligersverenigingen – die als burgerinitiatieven al meerdere jubilea vierden of recent opgericht werden – kunnen sterktes voorstellen.

- Nabijheid bij mensen op de vlucht – met vele diverse statuten– waardoor de vrijwilligers behoeften en urgente noden opmerken om er adequaat op te reageren.
- Initiatieven met een ruime sociale impact: contact voor een bepaalde nood (taal, kruidenier, naaien, woning ...) leidt tot ruimere sociale impact en netwerking.
- Verbinding met vluchtelingen én met de bevolking. Sommige verenigingen hebben ook mensen in armoede in hun doelwerking opgenomen.
- Samenwerking met lokale diensten en verenigingen. De lokale contexten zijn wel zeer verschillend, maar de verenigingen maken gebruik van de mogelijke hefboomen. Bv. een Lokaal Opvang Initiatief, een lokaal bestuur, OCMW of dienst

waarmee kan samengewerkt worden. De verenigingen gaan met de lokale situaties en mogelijkheden om ten voordele van mensen op de vlucht – soms ruimer ten voordele van mensen in armoede.

Er zijn ook zwakkere punten, bv.

- Communicatie in het algemeen. Communicatie zowel naar potentiële nieuwe vrijwilligers als naar hulpzoekers.
- Hoe mensen bereiken die niet geïnteresseerd of negatief zijn t.o.v. vluchtelingen?
- Hoe en welke relatie kan je opbouwen met een lokaal bestuur?
- Botsen op structurele problemen, bv. hoe kunnen jongeren na de OKAN-klas beter aansluiting vinden binnen het onderwijs? Welke perspectieven zijn er nog na intrekking van de verblijfsvergunning bij meerderjarigheid? Huisvestingsnood ...

Aan de deelnemers werd de vraag gesteld of ze de sterkte(s) van hun vereniging in een workshop zouden willen delen met de andere leden van Gastvrij Netwerk. De gesprekstafel leverde de volgende voorstellen op:

- **Onthaalgroep Vluchtelingen Grimbergen:** vergaderingstechnieken. Hoe laat je binnen een vergadering van ongeveer 2u30 alles en iedereen aan bod komen?
- **Welcome in Mechelen:** hoe doorbreek je isolatie (bv. na een overlijden) door contacten van het netwerk?
- **Op de Spiegel:** financiële ondersteuning als opstap naar zelfstandigheid.
- **Gastvrij Boechout:** succes en sociale impact van het Naaiatelier. (NB. het atelier voor de vrouwen leidde ook naar een vraag naar activiteiten voor mannen).
- **Merchtem Multicultureel:** huiswerkbegeleiding in contact met school.
- **Zahid Ghaida van Merchtem** (die we kennen van een vroegere netwerkdag, zie *verslagboek netwerkdag 28-10-2017*): verbindende communicatie met conservatieve denkers/bestuurders.
“Ik wil gaan praten met de mensen die het centrum in Bilzen in brand staken.”
- **Vrienden van K:** onderdak en peter-meterschap bieden aan jongeren zonder papieren; hen ondersteunen met school en diploma als basis.
(NB. vraag een expert rond pleegzorg en leven met jongeren zonder papieren).
- **Werkgroep Vluchtelingen Gent:** hoe kan je mensen bereiken die normaal niet bereikt worden?

Gesprekstafel Ib: vrijwilligersverenigingen voor mensen op de vlucht zijn verzamelplaatsen van verhalen. Welke communicatiekanalen zijn vertrouwd en waarover wil je meer ontdekken?

De begeleider, Dimitri Vandezande, medewerker Communicatie bij Vluchtelingenwerk Vlaanderen, stelde vragen aan de deelnemers van de gesprekstafel en gaf raad.

1.Hoe gebruiken jullie communicatie (naar beleid, bestuur, achterban)?

De antwoorden zijn ongeveer gelijklopend: de verenigingen staan of zoeken contact met de lokale pers. Soms is hun ervaring eerder slecht, wanneer journalisten schrijven wat ze zelf willen of zelf accenten leggen die niet overeenkomt met de informatie die aangeleverd werd.

Goede raad

- Quoteer je ervaringen met de lokale pers.
- Wanneer een journalist je opbelt, vermeld duidelijk dat je “off the record” spreekt en dat er zonder jouw uitdrukkelijke toestemming niets uit het gesprek geciteerd mag worden.
- Onderneem zelf actie:
 - Neem zelf contact met lokale journalisten, leer ze kennen, bouw relaties met hen op.
 - Neem zelf initiatief door een expliciete vraag aan een journalist te richten, of bereid een officiële tekst / reactie voor die verbonden is aan je actie.
 - Als je een actie voorbereidt, neem ruim op voorhand contact met journalisten.
 - Vraag altijd om na afloop van een interview het artikel na te lezen.

2. Het kan gunstig zijn voor je vereniging om met verhalen van mensen op de vlucht contact op te nemen met de lokale pers en reportages te laten maken.

Werkgroep Vluchtelingen Herent vindt het belangrijk dat het positieve verhalen zijn.

Filet Divers heeft op dit punt een omslag gemaakt. “Onze verhalen gaan breder dan alleen over ‘mensen met een migratieachtergrond’ en ‘over wat allemaal slecht loopt’. We communiceren niet meer rond kommer en kwel, maar focussen onze verhalen op ‘kansen voor iedereen’ en ‘inzetten op talenten en capaciteiten’. Positieve verhalen zijn sensibiliserend en leiden tot meer aanhang.

We erkennen wel dat positieve verhalen soms schuren met ervaringen op het werkveld waar we wel veel kommer en kwel vaststellen. En positieve verhalen tonen niet onze kritiek en verzet ten opzichte van overheidsmaatregelen. Maar ze werken wel sympathie en sensibilisatie op.

Ook zijn we bewust gaan nadenken over onze woordkeuze. Liever ‘mensen op de vlucht’ dan ‘Vluchtelingen’. We spreken niet over legaal/illegaal, vermijden de termen transmigranten, etc. Zelfs de term ‘vluchteling’ kreeg de laatste jaren een meer negatieve connotatie.

Goede raad

- Vluchtelingenwerk Vlaanderen denkt goed na over bewoordingen. Deze worden ook geregeld in vraag gesteld en bediscussieerd. Dit is belangrijk in je communicatie.
- Kies bewust of je verzet wil uiten of verhalen vertellen. Welke boodschap wil je overbrengen? Wie wil je bereiken? Richt je je naar het beleid of wil je vooral media-aandacht om een grote groep mensen aan te spreken? Afhankelijk van het doel van jouw communicatie ga je de vorm en de toon van je boodschap bepalen.
- Neem in je boodschap ook altijd een “call to action” op: roep mensen op om iets te doen. Bv. ‘Wil je ook deelnemen?’ ‘Zin om ook de handen uit de mouwen te steken?’ Steun dit goede doel en doe een gift!’
- Het is interessant om na te gaan of een professionele Facebook-pagina nuttig kan zijn, want op die manier kan je heel veel mensen bereiken.

3. Werk je online of offline?

SOCK in Brugge is een kleinschalig initiatief met een opvanghuis voor mensen zonder wettig verblijf. SOCK richt zich tot de nabije buurt en maakt de initiatieven bekend met flyers. Jaarlijks is er een ‘wereldmaaltijd’ waarbij de deelnemers tijdens een walking dinner in contact komen met elkaar. Andere activiteiten zijn bv. een informatieavond rond de problematiek van vluchtelingen, al of niet ondersteund met een film.

“We weten dat online communicatie veel mensen bereikt, maar wij hebben in de loop van de jaren vooral een goede relatie met de buurt opgebouwd, en dus aan sensibilisatie gedaan door middel van ontmoetingsmomenten. Net het persoonlijke contact kan mensen helemaal anders over het thema doen denken”.

Onthaalgroep Vluchtelingen Grimbergen had in vorige gemeentelijke bestuursploeg goede contacten, maar sinds zich in 2018 een ander bestuur installeerde, is de verhouding niet meer zo evident. De vereniging sprak de nieuwe schepen aan, maar tot nu toe verloopt het contact niet al te best en ondervinden ze achterdocht en negativiteit.

- De onthaalgroep viert begin 2020 zijn 30-jarig jubileum. Naast een groot concert is er i.s.m. het CAW ook een film opgenomen over mensen op de vlucht in de gemeente. De film focust op positieve verhalen, bv. op mensen die wel een huis vonden. De verhalen werden gevonden in samenwerking met andere groepen. De bedoeling is dat mensen die de film zien met een goed gevoel naar huis gaan. De film wordt

gepromoot met een evenement voor een 30-tal mensen, o.a. ook journalisten. Vaak kunnen dergelijke kleinschalige acties veel te weeg brengen. Goede contacten met (al dan niet lokale) journalisten kunnen veel bereiken.

Werkgroep Vluchtelingen Herent: hielp mee om asielzoekers van het Lokaal Opvang Initiatief (LOI), die zichtbaar zijn in het straatbeeld, meer genuanceerd bekend te maken in de gemeente. Samen met enkele journalisten werden enkele interviews in het gemeenteblad gepubliceerd. Met een actie 'speed date' werden vervolgens ook mensen van het LOI met mensen van de gemeente samengebracht. Meerwaarde was dat de bevolking een breder zicht kreeg op de achterliggende vluchtredenen en vluchtroute. Promotie gebeurde met folders. Ook Kerk & Leven wijdde er een artikel aan.

Goede raad

Persoonlijke contacten met mensen uit de raad van het gemeentelijk bestuur zijn zeer belangrijk! Ongeacht de partij waartoe ze behoren.

4. Het zijn altijd dezelfde mensen. Hoe bereiken we een ruimer publiek?

Door andere lokale verenigingen aan te spreken en deze in contact te brengen met vluchtelingen, bv. OKRA, KWB, VIF ... Je maakt daarvoor gebruik van bv. een filmvertoning en laat vluchtelingen daarbij vertellen of in gesprek gaan met de toeschouwers. Je moet de vluchteling dan wel goed voorbereiden. Soms is in gesprek gaan nieuw voor deze mensen en moeten ze een zeker vertrouwen (en durf) opbouwen;

Booms Welkom. De Boomse bevolking omvat nu al 27% mensen die niet van Belgische afkomst zijn. De vereniging spreekt de verantwoordelijkheid aan van alle 'Bomenaars' en benadrukt dat wij allen 'samen' zoeken naar woningen. Niet over het probleem blijven praten, maar actie!

5. Probleem van privacy.

Het Steunpunt Integratie Asielzoekers Lubbeek richt zich tot de Onthaalgroep Vluchtelingen Grimbergen: "de film lijkt een goed initiatief. Ik neem aan dat jullie de personen en hun privacy goed bewaken. Mensen in de openbaarheid brengen kan immers ook gevaarlijk zijn. Ik denk bv. ook aan de artikelenreeks van Yves Delepeleire in De Standaard waarbij foto en persoonlijke gegevens van mensen openbaar zijn. Mensen weten niet welke gevolgen dat kan hebben, er kunnen problemen uit voortkomen. We moeten voorzichtig blijven, mensen kiezen die sterk in hun schoenen staan en hen goed informeren en voorbereiden. Soms is het beter om met ambassadeurs te werken. Het jongerenproject van Vluchtelingenwerk Vlaanderen

is interessant in deze context: jongeren volgen een traject waarbij ze hun eigen standpunten ontdekken en leren communiceren. Ze worden zelf ambassadeur, maar kunnen ook, op elk moment dat ze willen, uit het traject stappen. Het is belangrijk om met communicatie en media te leren omgaan.

**Rond media en communicatie zijn er nog veel vragen en discussies.
Genoeg stof om hier verder op in te gaan in het leerplatform.**

Gesprekstafel 1c : De impact van de vrijwilligersvereniging.

Begeleider Frederic Vanhauwaert, Cera- consultant non-profit, social profit, overheidsorganisaties

Vooraf had hij aan de deelnemers gevraagd om over 3 vragen na te denken :

- Doet jouw vrijwilligersvereniging aan impactgericht denken?
- Welke doelstellingen zet jouw vereniging voorop? Welke impact willen jullie bereiken?
- Welke activiteit / project in jullie werking had/ heeft impact? Waarom? Welk gevoel geeft je dat?

De vragen leidden tot een heel interactieve vergadering waarin veel verenigingen hun eigen verhaal brachten en bleek dat de ervaringen heel gelijklopend waren.

Lokale ‘impact’ verhalen!

Huizen van Vrede, Brugge: “We willen mensen op de vlucht helpen met integratie. Je kan pas aan dit doel werken als je aan een woning geraakt. Onze organisatie helpt door zelf huizen te huren en onder te verhuren en tegelijkertijd te zorgen voor ‘omarmers’ die de huurders ondersteunen. Slagen we? Met vallen en opstaan, maar we merken dat er geleidelijk méér immo-kantoren willen meewerken. Het opzetten van activiteiten lukt; huisvesting bieden lukt ook en geeft impact op de beeldvorming.”

Hoger Opgeleide Anderstaligen (HOA) is een organisatie die integratie wil bevorderen via de tewerkstelling. Onder HOA’s rekenen we personen die minimum een diploma Bachelor behaalden in hun land van herkomst. Zonder ons vindt 15% van de HOA’s een job, met de hulp van ons project en de vrijwilliger-mentoren vindt 60% van de HOA’s een job. De mentoren proberen bedrijven te activeren; ondertussen hebben we een lijst van 170 bedrijven die positief reageren. Elke 6 weken krijgen

deze bedrijven een listing met de profielen van de kandidaat werkzoekende HOA's.

ELIM, Roeselare zet in op allerhande activiteiten in alle levensdomeinen. "Sinds 2015 proberen we meer samenwerkingsverbanden te leggen met andere organisaties (wat niet zo makkelijk is). Het stadsbestuur werkt ook in deze richting en steunt ELIM. Door de samenwerking te verstevigen verkrijgt iedere deel van de samenwerking meer impact.

Werkgroep Vluchtelingen Herent is steeds op zoek om het netwerk te vergroten. Meerdere vrijwilligers zijn actief in de lokale buddywerking. De vaste werkgroep omvat ook vrijwilligers die inzetten op politiek beleidswerk en op een grotere sociale impact in de eigen gemeente. De werkgroep is daarom lid van de Gemeentelijke Raad voor Ontwikkelingssamenwerking. In tegenstelling tot het vroegere gemeentebestuur, is het huidige veel minder positief ingesteld t.a.v. de werkgroep en mensen op de vlucht.

VLOS in Sint-Niklaas is actief aan de basis met een 80-tal vrijwilligers. Van heel Vlaanderen komen mensen op de vlucht er aankloppen met hun vraag om hulp of ondersteuning. Tegenwoordig zijn er vooral veel vragen van mensen met een 'Dublin dossier'. VLOS helpt ook huisvesting zoeken, heeft een sociale kruidenier, een VLOS-bazaar en een magazijn. In elk onderdeel probeert VLOS mensen in hun kracht te (her)zetten, maar de diversiteit van noden maakt het moeilijk om evenwicht te vinden in alle levensdomeinen.

Welcome in Mechelen zet zich in om impact te verhogen bij individuele nieuwkomers. Daarnaast organiseert de vereniging ook aanvullende en stimulerende positieve acties gericht naar samenleving. We proberen ook meer sociale bewegingen en media bij onze werkingen te betrekken.

Yves Delepeleire, Journalist van De Standaard werkt een artikelenreeks 'Ontvlucht 2015 > 2019' uit met positieve en negatieve verhalen over de integratie van vluchtelingen. Hij merkt op dat hij weinig feedback kreeg op zijn oproep om getuigenissen te leveren. Aanwezigen geven aan dat dit wellicht komt door de overheersende negatieve beeldvorming en de zorg voor de veiligheid van de mensen (wat ook aan bod kwam in gesprekstafel 1b).

Wat nemen we mee voor het leerplatform?

De verenigingen vertrekken allemaal vanuit een basiswerking naar een concreet doel, rechtstreeks naar de vluchtelingen: ze zorgen voor huisvesting, helpen mensen om te integreren, bieden administratieve hulp, huiswerkbegeleiding en taalpraktijk. Ze begeleiden ook mensen die overal elders uit de boot vallen. Ze helpen hoogopgeleide anderstaligen (HOA) aan werk, enz. ...

Ten aanzien van deze doelen zijn de vaak terugkomende middelen:

- buddywerking, mentoren, taalcoaches, ...
- samen activiteiten opzetten zoals koken en muziek, ...
- onderhandelen met mogelijke partners: verhuurders, werkgevers, sponsors en OCMW ...

Over de impact ten aanzien van die concrete doelen klonken vooral positieve reacties:

- ze hielpen de vluchtelingen aan een woning,
- door hun bijdragen vonden meer hoogopgeleide anderstaligen (HOA) werk,
- concrete problemen werden opgelost,
- betrokkenen (zowel de vluchtelingen als de hulpverleners en de aangesproken partners) ontwikkelden een positieve verstandhouding,

Alle groepen zeggen echter meteen dat ook de focus op **doelen van secundair niveau noodzakelijk is**, zoals: sensibiliseren, negatieve beeldvorming ontwapenen, eigen kennis uitbreiden, groepsvorming, fondsen werven, samenwerkingsverbanden opzetten, plaatselijke overheden aanspreken, beleidsbeïnvloeding ...

Het is op dit secundair niveau dat zich de grootste problemen manifesteren. In de gesprekstafel werd vooral op de media gewezen. Zij bepalen de beeldvorming over mensen op de vlucht, maar gebruiken daarvoor te weinig de signalen van vrijwilligers.

Er worden **positieve voorstellen** uitgewisseld, waarvan enkele reeds effectief tot resultaat leidden:

- Rechtstreekse contacten met mogelijke partners, hulpverleners.
- Lokaal samenwerken met ieder die rond mensen op de vlucht bezig is.
- De brede bevolking betrekken bij kleine rechtstreekse evenementen met vluchtelingen (eten, kunst,..).
- Ook andere kwetsbare sociale klassen positief proberen te betrekken.
- De sociale media gebruiken als middel om jongeren te bereiken, via filmpjes e.a.
- Het onderwijs betrekken.
- Uitzoeken welke (plaatselijke) journalisten best aanspreekbaar zijn.
- Systematisch reageren op fout taalgebruik. Vb. ‘Mensen op de vlucht’ of ‘nieuwkomers’ i.p.v. ‘vluchtelingen’. ‘Persoon zonder wettige verblijfsvergunning’ i.p.v. ‘illegaal’.
- Actief netwerken, de krachten bundelen, ervaring delen.
- Deelnemende journalisten opperden het idee om binnen de Vlaamse Journalistenbond weer een groep ‘media en migratie’ op te richten, zoals die er vroeger was.

Frederic Vanhauwaert ziet vanuit zijn ervaring met ‘impactgericht werken’ bij Cera en vanuit deze werktafel wel mogelijkheden voor Gastvrij Netwerk. Op **meerdere elementen kan een meer uitgebreide oefening rond Theory of Change toegepast worden.**

- Hoe kunnen we de beeldvorming /het draagvlak echt vergroten?
- Hoe werken we aan verduurzaming, ook als het lokaal bestuur zich terugplooit na verkiezingen?
- Hoe kan Gastvrij Netwerk het correcte gebruik van terminologie bevorderen ?

Een belangrijke techniek bij impact is eerst lange termijndoelstellingen vast te leggen en vervolgens op basis daarvan, de volgende denkoefening te maken:

- wat is op middellange termijn nodig om de lange termijndoelstellingen te bereiken?
- wat is de rol van uw organisatie daarin?
- en tot slot ook, wat betekent dit dan op korte termijn?

Dit soort oefening maakt dat er even losgekomen wordt van de dagdagelijkse concrete activiteiten. Wat noodzakelijk is om eventueel vast te stellen dat bepaalde activiteiten echt op lange termijn bijdragen en andere misschien minder noodzakelijk zijn.

Luik 2: Mind Spring.

Een sprong naar de toekomst – werken met mensen op de vlucht

Inleiding door Elmira Erstukajeva, stafmedewerker van CAW O-VL

Elmira werkte als arts in Tsjetsjenië en kwam eind 1999 met haar man en hun kind in België aan. Zij werd door het ODICe (nu het Agentschap Integratie en Inburgering) vanaf het begin bij de uitrol van het project Mind-Spring in België betrokken en verzorgt de opleidingen van de trainers en co-begeleiders. Sinds 2016 coördineert ze het project binnen haar functie in CAW Oost-Vlaanderen.

Elmira brengt een persoonlijke getuigenis over draaglast en daadkracht. Zoveel jaren na haar aankomst als asielzoeker en vluchtelingen schrijft ze zogezegd brieven aan mensen die in moeilijke omstandigheden voor haar een grote rol hebben gespeeld.

“Aan de mensen van de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) die de toiletten op DVZ binnenstormden om ze ‘asielzoekersvrij’ te maken zodat een schoonmaakploeg zijn werk kon doen. / Aan ‘Chris Nacht’, de begeleider in het opvangcentrum die altijd tijd maakte voor een gesprek en een kop thee. / Aan de ‘directeur’ van het opvangcentrum die haar publiekelijk vernederde door in volle refter haar winkeltas te controleren op gestolen spullen. / Aan de mensen van het CPAS

(Franstalig equivalent van OCMW) waarheen het gezin daarna werd gestuurd, die het voor haar zwaarder maakten. / Aan Henriette en Omar, de vriendelijke burens in Hamme die aanbelden toen ze pas verhuisd waren en die – toen ze zagen dat er in het huis alleen enkele matrassen waren – samen met buurtbewoners zorgden voor een treffelijke huisinrichting .../ Ook aan de directrice van de school van haar zoontje, die met haar onbezonnen reactie op de aanslag in Beslan (Rusland) veroorzaakte dat haar zoon ‘terrorist’ genoemd werd door zijn klasgenootjes. / En tenslotte aan Annemie (Struyf) die luisterde naar haar verhaal en dit zo treffend opschreef voor het weekblad Knack. Door deze erkenning kon Elmira toen een punt zetten achter haar vluchtverhaal.”

Elmira benadrukt dat niet iedere vluchteling zoveel geluk heeft. Aan burgers en vrijwilligers die zich inzetten zegt ze: *“jullie bieden ook een veilig eiland aan mensen. Duizenden welzijnswerkers kunnen het gevoel niet vervangen van één buurman of buurvrouw die goedendag zegt, luistert en je helpt. Maar”, voegt ze daaraan toe, “zorg ook voor jezelf, zodat jullie die rugzak kunnen blijven dragen.”*

Vervolgens gaf ze de algemene kadering van Mind Spring

Mind-Spring beschouwt vluchtelingen als sterke mensen die in een moeilijke situatie verzeild zijn geraakt. Rode draad doorheen de methode is BALANS tussen draaglast en draagkracht.

Mind-Spring© is een psycho-educatief groepsaanbod voor vluchtelingen. Gedurende 6 bijeenkomsten van 2 uur zoeken de deelnemers in hun eigen taal hoe ze aan hun toekomst kunnen werken. Bijzondere kenmerken:

- Het programma spreekt de vluchtelingen aan op hun eigen kracht, met als doel hun mentale weerbaarheid te verhogen om de toekomst aan te pakken.
- De deelnemers worden aangesproken in hun eigen taal. Momenteel worden vooral de taalgroepen Arabisch, Dari, Pastoe, Tigrinya, Somalisch, Engels of Frans gevraagd.
- Er worden groepen gevormd van 8 à 15 personen. De groepen worden begeleid door een speciaal daarvoor opgeleide ervaringsdeskundige Mind-Spring-trainer en een professional uit de sociale, medische of onderwijssector, die een opleiding tot Mind-Spring co-begeleider volgde.
- De grote sprong voorwaarts begint bij Erkenning: iedereen heeft erkenning nodig voor zijn situatie, zijn pijn en zijn handelen. Het doel van de sessies en de oefeningen is inzicht verruimen, het besef doorgeven dat ‘je er niet alleen mee zit’ en dat er meerdere richtingen voor een oplossing zijn.
- In elke sessie geeft de co-begeleider ontspanningsoefeningen. Dit is vaak nieuw voor de deelnemers en het betekent voor hen iets dat ze thuis kunnen doen.

Voor meer info, zie website: <https://www.caw.be/hoe-wij-helpen/preventie/mind-spring/>

Daarna splitsten de deelnemers zich op in drie gesprekstafels

De gesprekken worden begeleid door drie medewerkers van CAW-Oost-Vlaanderen: Elmira en Maryam als ervaringsdeskundige ex-vluchtelingen en Desirée als co-begeleider.

De drie gesprekstafels kregen minder tijd dan in het programma was afgesproken!

De tijd werd ingekort omdat alle deelnemers om 13u in het auditorium verwacht werden om er te spreken met Vlaams Minister Somers.

Daarom voegen we op de webpagina ook de presentaties van de 3 gesprekstafels toe

2a. Elmira Erstukajeva: Mind-Spring voor jong-volwassenen (18-25 jaar)

Waar ligt de ‘draaglast’ van vluchtelingen?

- Het schoolsysteem verhoogt de draaglast voor ouders, door de school- en studiekeuzes die moeten gemaakt worden. Vaak ook door de verplichting om af en toe te verhuizen. Door de zorg over hoe ze hun kinderen kunnen helpen om het goed te doen op school en zich goed te voelen. Het komt voor dat ouders hun kind proberen te verdedigen tegen het watervalsysteem door een jongere leeftijd te melden (bv 9 i.p.v. 11 jaar), zodat het meer tijd krijgt om (taal)achterstand in te halen en niet meteen naar het TSO/BSO wordt doorgestuurd.
- De last van het lange wachten, negatieve beslissingen en de onzekerheid van de asielpprocedure.
- Na een positieve beslissing komt er een volgende stroom van nieuwe draaglasten: huisvesting zoeken, gezinshereniging, kinderen en school, integratietraject, opleiding, werk ...
- De relatie met de familie is soms moeilijk. In het algemeen denken we dat familie een bron van steun is. Vaak echter zijn er ook spanningen met de achtergebleven familieleden, wanneer de redenen om te vluchten voor hen niet duidelijk zijn of wanneer ze niet begrijpen hoe het asielsysteem werkt en ook naar België willen komen, al hebben zij weinig kans op asiel.
- Bij **LGBTQ**-aspecten is de vraag hoe sterk een persoon is om aan de druk uit eigen gemeenschap weerstand te bieden. Afghaanse jongens vertelden bijvoorbeeld dat het voor hen een schok was toen ze hier voor het eerst homo's op straat zagen. Nu denken ze 'dit is normaal hier' en lachen als ze aan die tijd terug denken.
- Intrafamiliaal geweld in opvangcentra. Elmira vertelt over een gezin waarvan de vader wegens geweld werd opgesloten, terwijl de moeder zonder veel informatie of sociaal netwerk achterbleef, deels omdat ze amper Nederlands sprak, met

als gevolg dat de vier kinderen in verschillende instellingen geplaatst werden. Mannen worden snel als gewelddadig 'monster' weggezet, zeker als het moslims zijn, maar zelden wordt de bredere context opgepikt waarin dat geweld plaats vindt.

- Ouders zijn vaak vragende partij voor opvoedingsondersteuning. Je hoort vaak van mannen: 'ik wist welke vader en man ik moest zijn in mijn eigen land: ik moest mijn gezin beschermen en onderhouden, de baas zijn, een pedagogische tik geven....' Hier echter zijn de normen anders en voelen zij zich verloren.

- Er zijn de verhalen van Palestijnse en/of Afghaanse jongeren die worden afgedreigd door smokkelaars aan wie ze soms nog duizenden euro's schuldig zijn. Als ze niet snel betalen wordt hun familie bedreigd en/of gegijzeld. Ze zijn bang om telefoon van hun familie op te nemen en/of proberen zo snel mogelijk dat geld bijeen te krijgen.

- De vaak gebrekkige houding van organisaties die zouden moeten helpen. Volgens Elmira heeft dit niet alleen met het (politiek) bestuur te maken, maar ook met vraag en aanbod. In Gent en Sint-Niklaas bv. waar meer vluchtelingen zijn, gaan lokale partners zich meer in het thema specialiseren dan bv in een gemeente waar men maar één keer per maand een vluchteling met hulpvraag krijgt.

- Het gevoel van afhankelijkheid. Voor alles moeten ze anderen aanspreken: communicatie, transport (welke bus/trein moet ik nemen; hoe koop ik tickets), studeren, werken of een woonst zoeken.... Ze kunnen niets meer zelfstandig doen.

- Ook vrijwilligers hebben een draaglast: je neemt de situatie van mensen zonder wettig verblijf mee naar huis. Je helpt soms mensen die hier geen kans maken op asiel, maar door bepaalde redenen ook niet terug kunnen naar hun land van herkomst.

Omdat er te weinig tijd is om ook de kant van draagkracht te bespreken, nodigt Elmira de deelnemers uit op de (gratis) workshops in Gent, die CAW O-VL 4 keer per jaar organiseert.

2b. Desirée Derksen: Mind-Spring. Ouderkracht

Dit programma is bedoeld voor vluchtelingen die ouders zijn met kinderen in de lagere schoolleeftijd.

Bij voorkeur gaat dan parallel een programma 'Mind-Spring Junior 8-13 jaar' door voor de kinderen van deze ouders. Het effect is dan groter: ouders en kinderen spreken met elkaar over wat ze geleerd hebben en voeren samen ontspanningsoefeningen uit.

In de praktijk zijn er ook ouders met oudere kinderen, met baby's of nog zonder kinderen. De deelnemers leren van mekaar.

1) Desirée laat de deelnemers proeven van oefeningen over draaglast – draagkracht.

Draaglast wordt veroorzaakt door gevoelens van heimwee, angst voor verlies, de druk van de vele verplichtingen, de taal niet kennen, weinig scholing, financiële zwakte, administratieve muren, slechte familiale situatie (bv. echtscheiding), ziekte of dood, slechte huisvesting, onzekerheid, niet serieus genomen worden... Vaak komt ook rolwisseling voor: kinderen moeten naar buiten als tolk optreden waardoor de draaglast bij hen wordt gelegd.

Draagkracht wordt opgebouwd door verblijfszekerheid, zich veilig voelen, vast inkomen, werk hebben, sociale zekerheid, hulp kunnen bieden aan anderen, zich 'iemand' voelen, zelfstandig kunnen zijn, godsdienstbeleving, hulpbronnen en een netwerk van lotgenoten kunnen aanspreken ...

2) Oefening 'wat wil ik als ouder voor mijn kinderen?'

Ik wil dat mijn kinderen veilig zijn, een goed mens worden, een goede scholing krijgen, bewust zijn van eigen cultuur. Dit zijn universele zorgen van iedere ouder in deze wereld. Specifiek bij vluchtelingen komt daar zorg voor veiligheid en behoud van eigen taal en cultuur bij.

3) Het 'ouderschapspel' met kaartjes waarop uitspraken staan die de deelnemers moeten aanzetten tot nadenken. De kaartjes worden in kleine groepjes besproken, waardoor de deelnemers zich veiliger voelen en ontvankelijk worden voor wat er nog komt.

- Trauma komt soms pas na (lang) verloop van tijd op: bij rust, ziekte, ouder worden.
- Hoe laat je in de eerste periode na de vlucht aan het thuisfront zien dat je veilig en 'geslaagd' bent? Sommigen sturen een foto van een mooie auto of woning (soms niet eigen auto of huis)
- Hoe ga je om met de grote druk van schulden aan smokkelaars of aan het thuisfront? Wat er moet afbetaald worden is onzichtbaar en wordt geheim gehouden. Vermits de schuld niet officieel is, kan er dus geen schuldbemiddeling gevraagd worden.
- Cultuurverschillen:
 - Individualisme tegenover gemeenschapszin. Familie en gezin zijn zeer belangrijk.
 - Hiërarchische verhoudingen tegenover lossere omgang.
 - Straffen en belonen in onevenwicht: beloningen worden van meet af aan groots en bling/bling. Hoe kan je belonen en straffen zonder dat het te veel geld kost?
 - Op ooghoogte praten; Ik-boodschap geven, zorgen voor jezelf.
 - Wat helpt jou – bidden, babbelen, handmassage...?
- er zijn ook kaartjes die 'hulpbronnen' aanwijzen: diensten en steunende organisaties.
- Het ouderprogramma wordt afgesloten met een feestje, om erkenning en positief gevoel te stimuleren.

2c. Maryam Tawfiq Marwan: Mind-Spring met kinderen / jongeren (13-18 j.)

Maryam nam de deelnemers mee in de ervaringen van jongeren die Mind-Spring volgden. ook zij liet actief proeven van de oefeningen en denkpistes.

Ze ging nader in op de verschillen tussen:

- draaglast ← → draagkracht
- gezonde stress ← → ongezonde stress die langer duurt en geen tijd toelaat om op adem te komen
- culturele verschillen en gewoonten, en de omgang ermee

De rol van de co-begeleider in deze sessies is zeer belangrijk. Mind-Spring past terugkoppeling van deze jongerensessies naar ouders toe: wat belangrijk is, maar tegelijkertijd ook heel bedreigend kan zijn, vermits deze jongeren vaak als tolk ingeschakeld worden om de ouders te informeren.

Wat nemen we mee voor het leerplatform?

De evaluaties van de deelnemers waren unaniem positief. Ze vonden de getuigenis van Elmira bijzonder aansprekend. De begeleiders werkten boeiend, gaven een goed inzicht in de methodiek en koppelden terug met praktische oefeningen.

Bij de gesprekstafel met Elmira sprak een jonge vluchteling zijn eigen ervaring uit dat hier heel veel aan sociale ondersteuning van vluchtelingen (administratie, huisvesting, ...) wordt gedaan, maar te weinig rond geestelijk en psychisch evenwicht, aanmoediging, motiveren om weer positief naar de toekomst te kijken. Zijn ervaring sluit perfect aan bij de doelstelling van het Mind-Spring programma.

Vrijwilligersverenigingen kunnen - vanuit hun nabijheid bij mensen op de vlucht - mee helpen om Mind-Spring ruimer te verspreiden.

Enkele leden van Gastvrij Netwerk denken eraan om – in samenwerking met een professionele dienst of met enkele naburige verenigingen – een programma te organiseren. Belangrijk om voor te bereiden:

- Het aanbod in eigen taal omvat: Arabisch, Tigrinya, Pashtu/Dari, Engels, Frans (andere talen komen nog)
- Voor de inschrijving is er een vrijblijvende infosessie van een uur.
- Daarna zijn er zes sessies van twee uur (met trainer, co-begeleider en tolk),
- 8–15 deelnemers per groep
- Evaluatiesessie met trainer, co-begeleider en organisator.
- Deelname is gratis voor de deelnemers en op vrijwillige basis. Inschrijven veronderstelt een engagement om aan alle zes sessies deel te nemen.
- Kosten van een programma: 1500 euro. Soms kan hiervoor subsidie verkregen worden bij een stadsbestuur of OCMW. Of je kan een projectaanvraag indienen.
- Meer vragen worden behandeld op de website <https://www.caw.be/hoe-wij-helpen/preventie/mind-spring/>

Enkele deelnemers vroegen ook naar een ruimere toepassing van de methodiek dan uitsluitend voor mensen op de vlucht.

- In het kader van omgaan met toenemende radicalisering.
- In het kader van zelfzorg voor vrijwilligers. Wie werkt met de doelgroep mensen zonder wettige verblijf heeft het vaak zwaar met de uitzichtloosheid van de situaties.
- Het Mind-Spring Junior programma wordt ook aangeboden aan nieuwkomers van alle OKAN-scholen in Oost-Vlaanderen (die dus nog erkend zijn als internationaal beschermde vluchteling) . De leerkrachten signaleren welke leerlingen nood hebben.
- Ook mensen zonder wettig verblijf mogen aansluiten bij alle programma's.
- In Gent organiseert CAW op vraag van de stad een korte reeks van 3 sessies Mind-Spring voor migranten van 1ste, 2de generatie (Turks- en Arabisch/Berber sprekers).

Ontmoetingscafé met bezoek van Vlaams minister Somers

De keuze voor de locatie in Mechelen was mede ingegeven door de aantrekkingskracht van de Kazerne Dossin en zijn ex-directeur Christophe Busch die de centrale rol van mensenrechten voor elke mens verdedigen. Ook door het voorbeeld van burgemeester Somers die van Mechelen een vooruitstrevende stad maakte waarin alle inwoners, ook nieuwkomers, inclusief in een positieve elan opgenomen worden.

Bart Somers werd sinds september Vlaams minister van Binnenlands bestuur, Inburgering en Gelijke kansen. Zelf noemt hij zich de 'minister van Samenleven'. Gastvrij netwerk nodigde hem uit om kennis te maken met de lokale vrijwilligers. De minister kwam en het werd een uurtje van warme uitwisseling.

In naam van bestuur en leden nodigde voorzitter Josée Goethals, de minister uit om de kracht van de burgerinitiatieven structureel te waarderen. Zij brengen brede bevolking en nieuwkomers met vluchtelingenachtergrond immers samen en vangen veel noden op. Doordat ze dichtbij de nieuwkomers staan in hun zorgen en moeilijkheden en aanvullen waar behoeften blijven openliggen, zijn hun werkingen effectief in het bevorderen van integratie en inburgering.

Ze legt ook de zorgen van de verenigingen voor: de beleidskaders laten te weinig ruimte voor de innovatie en creativiteit van ons soort 'sociaal schaduwwerk'; door ideologische verschillen bij lokale besturen dragen deze niet allemaal positief bij aan samenleven in diversiteit; de verantwoordelijkheid voor integratie wordt te eenzijdig bij de hardwerkende (!) nieuwkomers gelegd terwijl ook de ontvangende bevolking moet aangemoedigd worden om kansen te geven en nieuwkomers inclusief op te nemen.

De minister vertaalde op een zeer positieve manier de zorgen en de hoop rond een samenleven in diversiteit met gemeenschappelijke waarden.

Hij verwees naar de brandstichting in Bilzen en riep op tot een krachtige tegenbeweging tegen het populisme en vreemdelingenhaat. "Politici en burgers moeten opstaan en tonen dat we dit niet aanvaarden".

Hij wil, zoals hij ook al in zijn beleidsnota van 8-11-2019 uiteen zette (<https://www.vlaamsparlement.be/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1342783>.) werken op 'verbinding' en waardeert daarbij de hulp van vrijwilligers en netwerken. Zijn doelstellingen zijn een gedeelde en inclusieve samenleving, kansen bieden aan nieuwkomers om op een actieve manier bij te dragen, en maatschappelijke drempels wegwerken die individuen van een volwaardige participatie weerhouden.

De minister beloofde dat hij Gastvrij Netwerk zal uitnodigen voor een gesprek op zijn kabinet, om na te gaan hoe hij in zijn beleid kan rekening houden met de opmerkingen en verwachtingen.

Na dit officiële deel bleef hij nog lang luisteren naar en praten met de vrijwilligers die hem uitlegden hoe het er op lokaal niveau aan toe gaat.

Luik 3: polarisatie opmerken, doorzien en doorbreken

Kazerne Dossin is een museum over Holocaust en Mensenrechten. Het vertelt het verhaal over de rol van de kazerne in de tweede wereldoorlog en nodigt bezoekers uit om te reflecteren over mensenrechten vandaag. Zo is ze niet alleen een memoriaal voor de joodse holocaust, maar ook een museum over mensenrechten waarbij ook de hedendaagse context van polarisering en conflict betrokken wordt.

Drie medewerkers van Kazerne Dossin leidden drie parallelle gesprekstafels

- **Chris Wyns**, pedagogisch begeleider en polarisatiestrateg
- **Adriaan Baccaert**, projectmedewerker polarisatie
- **Ellen Van den Broeck**, verbindingsofficier van politie, coördinator van het project ‘Holocaust, Politie en Mensenrechten’ en polarisatiestrateg.

Zij legden de polarisatiestrategie uit van filosoof en consultant **Bart Brandsma**.

Diens handboek **Polarisatie. Inzicht in de dynamiek van het wij-zij denken** (1^e ed. 2016) geeft inzicht in de basiswetten, de effectieve posities in het krachtenveld en de aanpak van polarisatie.

Zeer aanbevolen voor training en advies over heel Europa zijn ook:

- www.insidepolarisation.nl
- www.wij-zij.be

Twee deelnemers, Leni Creuwels en Jan Engelen, leden van de Werkgroep Vluchtelingen Herent, vatten dit thema samen in hun artikel voor De Wereld Morgen, 28 november 2019.

Een conflict begint meestal met de (soms) ongezouten mening van een zogenaamde pusher. Die lokt een tegenovergestelde mening uit van een andere pusher. Voor beide meningen komen er dan joiners in actie die de grote groep niet- of weinig geïnteresseerden bewerken om voor de ene of de andere kant te kiezen. Soms probeert dan een buitenstaander, de zogenaamde bridge builder, tot een vergelijk te komen, maar dit werkt dikwijls niet: de bridge builder geeft de pushers nog meer zichtbaarheid. M.a.w. het voorzichtige werk van de verzoener trekt nog meer de aandacht op de extreme meningen.

In de drie parallelle gesprekstafels van de netwerkdag legden de begeleiders het Denkkader Polarisatie van Brandsma omstandig uit.

“Door het Denkkader Polarisatie te benutten, krijg je houvast. Of het nu gaat om gele hesjes, zwarte piet, de komst van windmolens of vluchtelingen, of om radicalisering van links of rechts ... het telt of we in de gevoelsdynamiek de juiste inschatting maken.”

Polarisatie is niet goed of fout. Het is eigen aan de mensen. We leven met tegenstellingen: man-vrouw, gelovig tegenover ongelovig, vreemd tegenover eigen, elite tegenover volk ... Maar of het nu gaat over burgeroorlog (macro) of familieruzie (micro), de dynamiek is universeel.

Het gaat om 3 BASISWETTEN, 5 ROLLEN, 4 GAME CHANGERS.

– 3 BASISWETTEN

(1) **Polarisatie is een gedachtenconstructie.** De Wij-Zij tegenpolen worden benoemd. De tegenstelling bestaat uit alles wat er bedacht kan worden over dat wij en dat zij. De focus ligt op identiteit & de betekenis die men eraan toedicht. Het gaat om woorden, opvattingen en ideeën, vaak stereotypen en vooroordelen. De tegenstelling bestaat niet in de realiteit, maar in het hoofd van de betrokkenen. Bv. Hardwerkende Vlamingen ↔ 'luie' Walen. De constructie is veranderbaar.

(2) **Polarisatie heeft nood aan brandstof.** Als de toevoer stopt, zakt de polarisatie in. Uitspraken over onze-hun identiteit moeten continu herhaald en versterkt worden. Door daarop te reageren wordt polarisatie gevoed en wordt weer een tegenreactie uitgelokt. Mensen die diep in polarisatie zitten, kan je niet met feiten overtuigen. Ze zijn al overtuigd van hun eigen gelijk. Bv. Een asielzoeker werd van moord verdacht in een Fries' dorp met een opvangcentrum in de buurt. Het DNA-onderzoek wees uit dat iemand van het eigen land de dader was. Toch bleven bewoners ervan overtuigd dat de dader een asielzoeker was. Men ontkent de feitelijkheid en grijpt naar termen als fake news en complottheorieën.

(3) **Polarisatie is een gevoelsdynamiek.** Redelijkheid telt niet, het gaat om gevoel. Je doet een uitspraak over een andere en maakt belangrijk wat 'niet gemeenschappelijk' is.

- POLARISATIE ≠ CONFLICT

Bij een conflict zijn 2 partijen in botsing. Volgens Brandsma is dat niet per se omdat ze verschillend zijn, maar omdat ze hetzelfde willen. (bv. kinderen voor speelgoed; een land in waterschaarste.)

De grondeigenschappen van elk conflict zijn gelijk.

Er is een universele dynamiek waarin conflicten 7 fasen kennen: voorbereiding – intensificatie – escalatie – onderhoud – toenadering – erkenning – verzoening.

Voor een duurzame oplossing is het belangrijk alle fasen te herkennen.

- In de verzoeningsfase kan aan transformatie gewerkt worden. De onvermijdelijke vraag voor conflictbemiddeling is of de tegenstanders mekaar echt anders gaan bekijken. Dit is spijtig genoeg wat vaak achterwege blijft.

- Het ijsbergmodel toont het zichtbaar deel van het conflict. Al te vaak houdt men geen rekening met wat er onder de oppervlakte ligt. De conflictspelers tekenen verzoening, maar de onderliggende polarisatie blijft en de indirect betrokkenen gaan voort op de ingeslagen weg. (bv. gevecht tussen katholieke en moslim-jongeren om een concreet feit, waarbij echter dieperliggende identiteit en vooroordelen meespelen.)

- Het Balkanmodel toont dat na een vredesafpraak geen aandacht meer besteed wordt aan het volledige verzoeningsproces. De polarisatie duurt voort en een kleine vonk is genoeg voor nieuw conflict. (bv. Noord-Ierland; Israël/Palestina.)

Conflict en polarisatie staan in wisselwerking, maar moeten goed onderscheiden worden. Strategieën voor ontmijning van conflicten focussen vaak op feiten en geweld. Daarmee hebben ze geen effect op de polarisatie en de gevoelens erachter.

Polarisatie kan op zich neutraal zijn. Kritiek is nodig voor vooruitgang en is deel van politiek debat en democratie (bv. Mandela die de apartheid bekritiseert). Emancipatie groeit vanuit politieke polarisatie. (bv. afschaffing slavernij; vrouwenstemrecht; aandacht koloniale verleden). Discussie of politieke polarisatie is positief als ze beperkt blijft tot de argumenten en ideeën. Polarisatie waarin identiteit een rol speelt, wordt negatief. Er wordt niet op de bal maar op de man gespeeld. **Polarisatie is een bedreiging als identiteiten tegenover elkaar gezet worden** (vb. interetnische of sociale polarisatie; wederzijdse verwerping). Een open gesprek met de andere pool wordt onmogelijk. Polarisatie werkt met echokamers (vb. sociale media, waar je in dezelfde groep circuleert) en bedreigt het samenleven (vb. rond etnische afkomst, klimaat ...). **Polarisatie is moeilijk te stoppen als het niet meer gaat om wij-zij, maar om wij òf zij.** Dan is de andere partij de vijand die moet geliquideerd worden om te kunnen overleven. In extreme vorm kan het proces leiden tot genocide.

Gregory Stanton onderscheidt 10 stappen naar genocide: classificatie (opdelen) – symbolisatie (naam geven aan classificaties) – discriminatie – ontmenselijking – organisatie – polarisatie – voorbereiding – vervolging – uitroeiing – ontkenning.
http://www.genocidewatch.org/images/Ten_Stages_of_Genocide_by_Gregory_Stanton.pdf

- 5 HOUDINGEN / ROLLEN

(1) **Pusher.** Dit zijn tegenpolen die de polarisatie duwen en brandstof leveren. Ze zijn zichtbaar en komen vaak in de media met eenvoudige uitspraken over de tegenpool. Ze vertrekken vanuit het 100% gelijk en herhalen alleen hun eigen argumenten. Ze gaan niet echt in gesprek. Ze ontlene macht en aanzien aan de push-rol die ze spelen (bv. Fouad Belkacem tegenover Filip De Winter).

We hebben pushers nodig. Af en toe is er nood aan radicale stemmen. Maar het is belangrijk om op de bal te spelen. Wanneer men op de man gaat spelen, ontspoot het.

(2) **Joiner.** Joiners volgen de pusher in hun overtuiging. Ze geven zichtbaarheid aan de polarisatie. Ze zwepen de pusher op tot meer extreme standpunten. Hoe intenser de pusher, hoe meer de joiner naar hem/haar opschuift.

(3) **De Silent.** De stille meerderheid in het midden. Mensen die zich niet mengen in de discussie. Soms door desinteresse, soms wel geëngageerd maar stil, soms

door hun professionele functie (bv. politiemensen, leerkrachten). Het kenmerk dat ze delen is onzichtbaarheid.

(4) **Bruggenbouwer.** Stelt zich boven partijen en organiseert het gesprek van pool tot pool, de dialoog of vredesonderhandeling. Hij/zij brengt tegenverhalen t.o.v. de polen. Pushers gedogen de bruggenbouwer maar zijn zelden geïnteresseerd in een gesprek met hun tegenpool. De bruggenbouwer kan ongewild ook brandstof leveren, want eigenlijk bepalen de pushers het onderwerp. En daar spelen de media gretig op in.

Bruggen bouwen kan werken voor feitelijke conflicten (bv. politie-inspecteur bij caféruzie; leerkracht bij gevecht op speelplaats). Maar het werkt niet als het over identiteit gaat. Je kan positieve eigenschappen aanwenden: neutraal, rationeel, begrensd, analyse, oplossingen zoeken. Voor depolarisatie is er nood aan onafhankelijkheid, empathie (aandacht voor gevoel) en uitnodiging. De bruggenbouwer moet zoeken naar wat mensen verbindt en waar ze samen voor willen werken (bv. in preventiefase de wijkagent).

(5) **Zondebok.** Bij extreme polarisatie (vb. burgeroorlog) is een middenpositie niet meer mogelijk. We kunnen de polarisatiedruk meten aan de mate waarin de middenpositie nog wordt getolereerd. Een bruggenbouwer is een uitstekende kandidaat voor de rol van zondebok (bv. Moureaux in Molenbeek na de aanslagen in Brussel; minister Somers zoekt in de Vlaamse regering van 2019 naar een middenpositie voor “samenleven”, dit wordt geen gemakkelijke opgave).

- 4 GAME CHANGERS

Het is een misvatting dat dialoog hét middel is om elkaar teug te vinden. Het is complexer. Het inzicht dat vaak ontbreekt is dat we de juiste timing binnen het conflictverloop nodig hebben: in het preventiestadium is een andere dialoog nodig dan in het bemiddelingsstadium of het verzoeningsstadium.

(1) **Verander van doelgroep.** Depolariseren doe je door te investeren in het midden. Richt je aandacht niet op de pushers/polen (bv. politie neigt naar praten met jongeren die zich het meest profileren en met buurtbewoners die zich het meest ergeren aan deze jongeren). Dan speel je de rol van bruggenbouwer, je organiseert gesprek, maar je overtuigt de mensen niet. Richt je tot het stille midden, de Silent. Wees selectief in wie je uitnodigt (vb. “ja, op voorwaarde dat u kan en wil luisteren”). Bouw netwerken uit in vreedetijd, wacht niet tot er spanningen of rellen zijn (bv. jeugdwerking met kwetsbare jongeren).

(2) **Verander van onderwerp.** Zoek welke eigenlijke kwestie/vraagstuk op het spel staat. Vb. Bij overlast: praat niet over ‘allochtone jongeren’ en over ‘lichtgeraakte

racisten', maar over 'hoe gaan we buurt leefbaar houden'. Zoek termen met een gemeenschappelijke grond. (vb. Leefbaarheid, veiligheid, armoedebestrijding, solidariteit. Beperk het niet tot 'praten', maar bewerk ook het 'doen'.

(3) **Verander van positie.** Het volstaat niet het midden te kennen of neutraal tussen 2 polen te hangen. Luisteren en deel uitmaken van het gesprek, is niet hetzelfde als een brug bouwen tussen de polen. Durf jezelf kwetsbaar opstellen. Maak duidelijk dat je worstelt met het spanningsveld. Pretendeer niet dat jij het zal oplossen. Spreek geen zweem van oordeel uit, schort je oordeel op. Laat je niet gijzelen door de pushers: ga niet mee in discussie over identiteit.

(4) **Verander van toon.** Luister actief vanuit oprechte interesse. Stel open vragen. De game changer moet niet alles onderzoeken tot in het kleinste detail. Parafraseer. Moraliseer of veroordeel niet. Vermijd polariserend taalgebruik: 'jullie visie', 'onze waarden'.

Ontwijk de confrontatie niet, zelfs bij extreme uitlatingen. Censureer geen uitspraken en word niet meteen boos. Schort je eigen oordeel op. Als een uitspraak echt te grof is, begrensd dat dan, maar nodig tegelijk uit tot gesprek. Trek de opmerking naar jezelf. Zoek een goede balans tussen professionele neutraliteit en persoonlijke authenticiteit.

Wat nemen we mee voor het leerplatform?

Drie begeleiders van Kazerne Dossin hebben de inzichten en rollen in polarisatie toegelicht en de deelnemers van de gesprekstafels leerden in de 2 uren meer over '**polarisatie opmerken en doorzien**'. Maar voor antwoorden op hun vragen naar **handelingswijzen om polarisatie te doorbreken en om te buigen** was de tijd te kort.

Enkele voorbeelden van vragen:

- Zouden we wel of niet reageren op toestanden zoals in Bilzen ?
- Is het nuttig om de pushers te betrappen op feitelijke onwaarheden ?
- Hoe word je een game changer?
- Kunnen we met rollenspelen methodieken oefenen?
- De polarisering gebeurt in de openbare ruimte, in de media. Hoe kunnen wij
- de lokale verenigingen en burgers- elkaar ontmoeten zonder dat de openbare ruimte zich daarin bemoeit ?
- Welke plaats kunnen we innemen in de (sociale) media?
- Hoe maak je als vereniging de keuze welke positie je kan innemen?
- Heeft ons netwerk nood aan een mediawerkgroep waar een deontologische visietekst ontwikkeld wordt ?
- Kunnen we een netwerk van journalisten en/of contactpersonen aanmaken?

Één van de begeleiders antwoordde: “het is niet omdat er bepaalde sterke *pushers* zijn dat wij – in het midden – niet meer mogen spreken. **Wij moeten meer durven**”. Wij hebben een rechtstreekse impact op onze doelgroep van nieuwkomers en vrijwilligers. We mogen niet vergeten dat wij door ons werk zelf voor verandering zorgen.

Was er meer tijd geweest en was bv ook het hoofdstuk 10.2 Een **nieuwe journalistiek** van Brandsma behandeld, dan waren er meer uitgebreide antwoorden geweest.

p. 115. “De media krijgen te vaak en te gemakkelijk de rol van zondebok toebedeeld. ... De spreker laat na het aanwijzen van de schuldige media verdere zelfreflectie achterwege. Te gemakkelijk en bovendien onjuist. ... de media zijn katalysator eerder dan de veroorzaker.”

p. 116. het actief gebruik van de sociale media:

“Opvallend genoeg bieden de sociale media nu enerzijds een nieuwe en bijzondere uitlaatklep, waarlangs de silent prachtige en waardevolle dingen kan delen, maar zijn ze ook hét instrument voor joiners en pushers die met grof taalgebruik de aandacht van het publiek opeisen.”

p. 117. bondgenoten van de constructieve journalistiek.

“deze journalist kiest positie in het midden en gaat luisteren. Hij is connected, mediative en verbindt zich met alle partijen, daaruit bestaat zijn onafhankelijkheid ... Hij is nog steeds kritisch, maar altijd met oog voor het feit dat er achter het geluid dat de polen produceren nog een ander verhaal mogelijk is, dat van de Silent. Die silent heeft een kracht, een cruciale rol die ook kan worden getoond.”

Journalist Yves Delepeleire die deelnam aan de netwerkdag lijkt zo’n journalist

Hij publiceert in De Standaard een correspondentenreeks ‘Ont-vlucht 2015 >2018’ met voorbeelden van integratie van vluchtelingen die in 2015 naar ons land kwamen. Hij publiceerde ook een reeks van 4 grote artikels over de vrijwilligerswerking van Huizen van Vrede in Brugge.

Na de netwerkdag liet hij een oproep van hem opnemen in de interne nieuwsbrief van Gastvrij Netwerk : *“Ik ben op zoek naar mooie en persoonlijke verhalen van vluchtelingen die getuigen over hoe het nu met hen gaat en hoe moeilijk of makkelijk het is om hun weg hier te vinden. Evengoed behandel ik vele uitdagingen, problemen en delicate kwesties waarmee deze mensen worden gecontacteerd. Zoals het artikel van vorig weekend over de familiale en relationele problemen die met gezinshereniging gepaard gaan.”*

Aandacht in de media

• **Gazet van Antwerpen, 24-11-2019:** https://www.gva.be/cnt/dmf20191124_04734852/gastvrij-netwerk-brengt-vrijwilligers-voor-vluchtelingen-samen-belangrijk-om-van-elkaar-te-leren

• **Gazet van Antwerpen, COLUMN door Stijn van den Sande, 25-11-2019:** https://www.gva.be/cnt/dmf20191124_04735033/column-ik-pleit-voor-minder-meningen-en-meer-katten-en-hondenfoto-s

• **De Wereld Morgen, door Leni Creuwels en Jan Engelen, van de Werkgroep Vluchtelingen Herent, 28-11-2019:** https://gallery.mailchimp.com/0fd1101e695e5fae8683c36d2/files/c555fd93-5d65-4fa1-8a09-2ddb30da8953/DWM_Netwerkdag.pdf

• **Het Nieuwsblad, 25-11-2019:** https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20191125_04735508

• **Linkedin, Elke Horemans, van Welcome in Mechelen**
“De netwerkdag van Gastvrij Netwerk was een enorme verrijking qua contacten en thema’s: impactgericht werken, positieve beeldvorming in de media, methodieken polarisatie en Mind-Spring”

Wij bedanken graag alle deelnemers voor hun inspirerende verhalen en enthousiaste deelname. Dank aan alle sprekers die hun expertise met ons deelden. Dank aan de verslagnemers Robin, Joos, Ria, Lieve, Anne en Griet.

Eindredactie: **Josée Goethals**

Foto's: **Ria Cabus**

Vormgeving: **Elena Ferreri**

